

פרויקט צמצום אשפוזים פסיכיאטריים במכבי שירותי בריאות מחוז דרום

ד"ר שחר רובינזון

רקע:

כ-50% ממתמודדי הנפש המשתחררים מאשפוז פסיכיאטרי יחזרו לאשפוז בתוך שנה, ושליש מתוך אלו יעשו זאת בחודש הראשון (תרשים 1). לקופות החולים אינטרס מובהק לצמצם את התופעה הן כאחראיות על בריאות מבטחיהן והן בשל העלויות הכרוכות בכך (עלותו של אשפוז ממוצע בין 30-40 אלף ₪). מספרים אלו יציבים לאורך השנים ובין בתי חולים שונים, והתופעה מוכרת גם בעולם – כאשר אחת הסיבות המרכזיות היא היענות לקויה לטיפול ולמעקב.

במכבי שירותי בריאות הוחלט להתמקד בתחום זה, ובמחוז דרום מיושמת מאז יולי 2022 תוכנית ASSERTIVE COMMUNITY TREATMENT המציגה יעילות מוכחת בספרות בצמצום אשפוזים פסיכיאטריים.

התוכנית עברה התאמות למאפיינים המקומיים: בבסיס התוכנית צוות רב-מקצועי המגיע אל המטופל ובונה עבורו תוכנית התערבות אישית המתייחסת לגורמים לאשפוזים בעבר, בדגש על הענות לקויה. לצורך מימון הפרויקט נרתמה קרן טאובר שנתנה את מחצית העלות המוערכת (כמיליון ₪ לשנה הראשונה).

השיטה:

הצוות בתוכנית הישראלית כלל פסיכיאטר, עו"ס ואחות, והתערבות במנעד אינטנסיביות שבין ביקור שבועי פרונטלי ושיחות יומיות ועד ביקור אחזקתי אחת לחודש. בתחילת הפרויקט הוגבלה ההתערבות לאזור באר-שבע, כאשר בהמשך הורחבה ההתערבות גם לאזור קרית גת ובשלב הנוכחי היא קולטת גם מטופלים משאר המחוז (סניפים פריפריים) המתאימים להתערבויות מרחוק, תוך ניצול שירותי מכבי ושירותי השיקום המקומיים.

תוצאות:

נכון לסוף שנת 2022, לאחר פעילות של כחצי שנה במסגרת התוכנית (ואף מעט פחות מכך בהתחשב בתקופת ההקמה), הוערכו ביחידה כ-200 מועמדים פוטנציאליים להתערבות, מתוכם נבדקו 36 מטופלים והתקבלו לתוכנית 13 מתוכם. סה"כ בוצעו מעל 1200 בדיקות בתקופה זו (132 ביקורי רופא, 728 טיפולי עו"ס ו-372 טיפולי אחות). בשל קושי בניסוי רופא להיקף המשרה המקורי, היקף פעילות היחידה היה נמוך מהתכנון המקורי, וכך גם העלויות בפועל: עלויות כח האדם הגיעו לכ-130,000 ₪.

כדי להעריך את הצלחת הפרויקט בצמצום אשפוזים, הושוו ימי האשפוז של המטופלים בפרויקט במהלך הפרויקט לימי האשפוז בתקופה המקבילה בשנה הקודמת. סך ימי האשפוז של כלל המטופלים בתוכנית בתקופת הפרויקט היה 90, ובתקופה המקבילה בשנה קודם לכן 175 – חסכון של 85 ימי אשפוז, או כ-110,000 ₪. מבחינה זו, גם מבלי להביא בחשבון את התרומה לבריאות ולאיכות החיים בצמצום האשפוזים, הפרויקט היה כמעט נייטרלי כלכלית. לכך יש להוסיף את מבחן התמיכה בבריאות הנפש, שהביא את התוכנית למצב של רווחיות, ולכך שקרן טאובר עודכנה כי בשלב זה אין צורך בהמשך העברת התרומה.

ימי אשפוז מינואר 2022 עד לכניסה לפרויקט	ימי אשפוז מינואר 2021 בתקופה המקבילה להתערבות הפרויקט	ימי אשפוז החל מהכניסה לפרויקט	
1363	175	90	סך ימי אשפוז
₪ 1771900	₪ 227500	₪ 117000	סך עלויות

מסקנות:

התוכנית המותאמת למאפייני המבטחים במכבי שירותי בריאות מחוז דרום, מאפשרת הנגשה של שירותי בריאות הנפש ומונעת ומצמצמת אשפוזים פסיכיאטריים חוזרים. בקיזז עלויות כוח האדם לתפעול התוכנית מהחיסכון באשפוזים התוכנית ניטרלית כלכלית, ולנוכח ההשפעה על בריאותם ואיכות חייהם של המתמודדים, הפרויקט ימשיך עד להשלמת שנתו הראשונה, אז תיבחן שוב תרומתה לצמצום אשפוזים וכלכליותה ויוחלט על המשך הפעילות והאפשרות להגדלתה והטמעתה במחוזות נוספים.